

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет медицини та громадського здоров'я

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКп 11 Фізична терапія в акушерстві, гінекології

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Другий (магістерській) рівень
СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Магістр з фізичної терапії
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	22 Охорона здоров'я
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	227 «Терапія та реабілітація»
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	227.01 Фізична терапія

Розробники і викладачі <i>(зазначаються розробники і викладачі, які викладають дисципліну - посада, наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)</i>	Контактний телефон, адреса	E-mail
РУСНАК Сергій Володимирович	+38(098)457-17-49 Вул.Фонтанська дорога 23/1	rusnaksergij615@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

ОКп 11 «Фізична терапія в акушерстві, гінекології» є невід'ємною частиною формування у студентів професійної компетентності та виховання професійних умінь і навичок при підготовці в якості майбутніх фахівців з фізичної терапії. Навчальна дисципліна базується на вивченні студентами анатомії людини, фізіології, валеології, лікувальної фізкультури, фізіотерапії, фізичного виховання, медичної реабілітації, рефлексотерапії та інтегрується з цими дисциплінами; навчає використовувати засоби фізичної культури та інші фізичні чинники в практиці для забезпечення профілактики захворювань, а також для більш швидкого відновлення здоров'я, якості життя і працездатності у хворих даного профілю.

Предметом вивчення дисципліни є засвоєння основних принципів застосування методів і методик діагностики порушень і призначення програм фізичної терапії в акушерстві та гінекології та формування у студентів адекватних уявлень про їхню майбутню діяльність, особливості професії та вимоги, які будуть пред'явлені майбутньому фахівцеві з вищою освітою. Медичні ВНЗ повинні готувати всебічно розвинених спеціалістів, які б володіли теоретичними знаннями і практичними навичками та вміннями застосування фізичної терапії, ерготерапії в акушерстві та гінекології при окремих захворюваннях в своїй лікувально-профілактичній роботі.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Фізична терапія в акушерстві, гінекології» є формування у студентів уявлення про можливості застосування фізичної терапії, ерготерапії в період вагітності (у першому, другому та третьому триместрах), в пологах та у післяпологовому періоді, а також при різних захворюваннях жіночої сечостатевої системи, а також формування компетентнісної орієнтації та властивості до використання знань та умінь, що були отримані, та проявлення особистісних якостей для успішної професійної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Фізична терапія в акушерстві, гінекології» вивчається в циклі дисциплін професійноорієнтованої підготовки студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація», спеціалізації «Фізична терапія» та є її складовою частиною. Вивчення дисципліни передбачає наявність знань із анатомії людини, фізіології людини, валеології, гігієни, лікувальної фізкультури, фізіотерапії, фізичного виховання, медичної реабілітації, рефлексотерапії.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння навчальних дисциплін з фізичної реабілітації, спортивної медицини, анатомії, фізіології, гігієни, психології, медичної реабілітації, спортивної фізіології людини, вікової фізіології у закладах вищої освіти.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ, ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Фізична терапія в акушерстві, гінекології» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність здійснювати професійну діяльність фізичного терапевта або ерготерапевта, розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фізичної терапії або ерготерапії відповідно до спеціалізації.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 6. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 2. Здатність клінічно мислити, планувати терапію, застосовувати науково обґрунтовані засоби та методи доказової практики (Evidence-based practice), аналізувати та інтерпретувати результати, вносити корективи до розробленої програми фізичної терапії або ерготерапії чи компонентів індивідуального реабілітаційного плану.

СК 3. Здатність ефективно спілкуватися з пацієнтом/клієнтом, його родиною й опікунами, формувати розуміння власних потреб пацієнта та шукати шляхи їх реалізації, розробляти та впроваджувати домашню програму терапії.

СК 4. Здатність до роботи у реабілітаційній команді та міжособистісної взаємодії з представниками інших професійних груп різного рівня.

СКфт 1. Здатність розуміти клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання і тактику лікування.

СКфт 2. Здатність обстежувати осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією за допомогою стандартизованих та нестандартизованих інструментів оцінювання, визначати фізичний розвиток та фізичний стан.

СКфт 3. Здатність прогнозувати результати фізичної терапії, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуального реабілітаційного плану, які стосуються фізичної терапії.

СКфт 4. Здатність проводити фізичну терапію осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.

СКфт 5. Здатність проводити фізичну терапію осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.

СКфт 8. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів у фізичній терапії, керувати роботою асистентів, помічників та волонтерів.

Навчальна дисципліна **ОКп 11 «Фізична терапія в акушерстві, гінекології»** забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (ПРН)**, передбачених освітньою програмою:

ПРН 2. Уміти вибирати і аналізувати інформацію про стан пацієнта.

ПРН 5. Проводити опитування (суб'єктивне обстеження) пацієнта/клієнта для визначення порушень функції, активності та участі.

ПРН 7. Спілкуватися з пацієнтом/клієнтом для визначення його потреб та очікувань щодо його рухової активності та результатів фізичної терапії.

ПРН 8. Прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп та при складній прогресуючій та мультисистемній патології.

ПРН 9. Встановлювати цілі втручання.

ПРН 10. Створювати (планувати) програму фізичної терапії окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану.

ПРН 11. Реалізовувати програми фізичної терапії фізичної терапії окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану відповідно до наявних ресурсів і оточення.

ПРН 12. Здійснювати етапний, поточний та оперативний контроль стану пацієнта/клієнта, аналізувати результати виконання програми фізичної терапії.

ПРН 13. Коректувати хід виконання програми фізичної терапії на основі аналізу запланованих та досягнутих результатів.

ПРН 14. Провадити самостійну практичну діяльність.

ПРН 19. Надавати долікарську допомогу при невідкладних станах в умовах військового часу; вибирати методи та засоби збереження життя.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знати:

- механізм лікувальної дії фізичних вправ на жіночий організм при вагітності;
- показання та протипоказання до призначення фізичної терапії, ерготерапії вагітним жінкам після пологів та хворим, які страждають на патологію сечостатевої системи;
- особливості застосування фізичних вправ у жінок з нормальним перебігом вагітності залежно від триместру, у пологах, післяпологовому періоді та при оперативному розродженні;
- особливості фізичної терапії для жінок при неправильних положеннях плоду та тазових передлежаннях;
- особливості фізичної терапії в гінекологічній практиці;
- основні принципи комбінованого застосування природних фізичних факторів і засобів фізичної терапії в акушерстві та гінекології;

Вміти:

- правильно обстежити здорову та хвору жінку (оцінити фізичний розвиток, статичний та динамічний стереотипи, функціональний стан органів і систем, зібрати та оцінити анамнез рухових навичок) з метою призначення фізичних вправ;
- оволодіти загальними принципами тактики дій при призначенні фізичних вправ вагітним та жінкам, які страждають хворобами сечостатевої системи для швидкого відновлення здоров'я і працездатності, профілактики ускладнень патологічного процесу;
- проводити індивідуальні та малогрупові заняття з використанням фізичних вправ, масажу та інших засобів фізичної терапії в акушерсько-гінекологічній практиці;
- оформити медичну документацію при призначенні засобів фізичної терапії (зробити запис в історії хвороби та заповнити процедурну картку);
- дати конкретні рекомендації з практичного застосування раціонального рухового режиму, різних форм та засобів фізичної терапії.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семинарські заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14	28	78	2	3	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин			
	усього	лекції	семинарські	самост. роб.

1. Тема Анатомо – фізіологічні особливості жіночої статевої сфери та їх вікові зміни. Фізична терапія при екстрагенітальних захворюваннях у вагітних.	12	2	2	8
2. Тема Фізична терапія при нормальному перебігу вагітності у жінок. Особливості проведення занять в залежності від терміну вагітності.	12	2	4	6
3. Тема Фізична терапія у жінок в пологах, післяпологовому періоді та оперативному розродженні.	12	2	2	8
4. Тема Фізична терапія при неправильних положеннях та тазовому передлежанні плоду.	12	2	4	6
5. Тема Особливості проведення занять фізичними вправами у вагітних жінок при наявності супутньої патології.	12		4	8
6. Тема Лікувальна фізична культура при неправильних положеннях і тазових передлежаннях плода, при вузькому тазі, переношеній вагітності та при оперативному розродженні.	12		4	8
7. Тема Клініко - фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при гінекологічних захворюваннях.	12	2	2	8
8. Тема Фізична терапія в гінекологічній практиці. Особливості проведення занять фізичними вправами у жінок при запальних захворюваннях малого тазу.	12	2	2	8
9. Тема Особливості проведення занять фізичними вправами у перед- та післяопераційному періоді у гінекологічних хворих.	12	2	2	8
10. Тема Фізична терапія при розладах менструальної функції та безплідності у жінок, при аномаліях положення матки та функціональній недостатності м'язів таза.	12		2	10
<i>Усього годин</i>	120	14	28	78
Підсумковий контроль - екзамен				

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назви тем		Кількість годин семінарів
1. Тема	Анатомо – фізіологічні особливості жіночої статеві сфери та їх вікові зміни. Фізична терапія при екстрагенітальних захворюваннях у вагітних.	2
2. Тема	Фізична терапія при нормальному перебігу вагітності у жінок. Особливості проведення занять в залежності від терміну вагітності.	4
3. Тема	Фізична терапія у жінок в пологах, післяпологовому періоді та оперативному розродженні.	2
4. Тема	Фізична терапія при неправильних положеннях та тазовому передлежанні плоду.	4
5. Тема	Особливості проведення занять фізичними вправами у вагітних жінок при наявності супутньої патології.	4
6. Тема	Лікувальна фізична культура при неправильних положеннях і тазових передлежаннях плода, при вузькому тазі, перенесеній вагітності та при оперативному розродженні.	4
7. Тема	Клініко - фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при гінекологічних захворюваннях.	2
8. Тема	Фізична терапія в гінекологічній практиці. Особливості проведення занять фізичними вправами у жінок при запальних захворюваннях малого тазу.	2
9. Тема	Особливості проведення занять фізичними вправами у перед- та післяопераційному періоді у гінекологічних хворих.	2
10. Тема	Фізична терапія при розладах менструальної функції та безплідності у жінок, при аномаліях положення матки та функціональній недостатності м'язів таза.	2
<i>Усього годин</i>		28

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Назви тем		Кількість годин лекції
1. Тема	Анатомо – фізіологічні особливості жіночої статеві сфери та їх вікові зміни. Фізична терапія при екстрагенітальних захворюваннях у вагітних.	2
2. Тема	Фізична терапія при нормальному перебігу вагітності у жінок. Особливості проведення занять в залежності від терміну вагітності.	2

3. Тема	Фізична терапія у жінок в пологах, післяпологовому періоді та оперативному розродженні.	2
4. Тема	Фізична терапія при неправильних положеннях та тазовому передлежанні плоду.	2
5. Тема	Клініко - фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при гінекологічних захворюваннях.	2
6. Тема	Фізична терапія в гінекологічній практиці. Особливості проведення занять фізичними вправами у жінок при запальних захворюваннях малого тазу.	2
7. Тема	Особливості проведення занять фізичними вправами у перед- та післяопераційному періоді у гінекологічних хворих.	2
<i>Усього годин</i>		14

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

Назви тем		Кількість годин самост . роб.
1. Тема	Анатомо – фізіологічні особливості жіночої статевої сфери та їх вікові зміни. Фізична терапія при екстрагенітальних захворюваннях у вагітних.	8
2. Тема	Фізична терапія при нормальному перебігу вагітності у жінок. Особливості проведення занять в залежності від терміну вагітності.	6
3. Тема	Фізична терапія у жінок в пологах, післяпологовому періоді та оперативному розродженні.	8
4. Тема	Фізична терапія при неправильних положеннях та тазовому передлежанні плоду.	6
5. Тема	Особливості проведення занять фізичними вправами у вагітних жінок при наявності супутньої патології.	8
6. Тема	Лікувальна фізична культура при неправильних положеннях і тазових передлежаннях плода, при вузькому тазі, перенесеній вагітності та при оперативному розродженні.	8
7. Тема	Клініко - фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при гінекологічних захворюваннях.	8
8. Тема	Фізична терапія в гінекологічній практиці. Особливості проведення занять фізичними вправами у жінок при запальних захворюваннях малого тазу.	8
9. Тема	Особливості проведення занять фізичними вправами у перед- та післяопераційному періоді у гінекологічних хворих.	8

10. Тема Фізична терапія при розладах менструальної функції та безплідності у жінок, при аномаліях положення матки та функціональній недостатності м'язів таза.	10
<i>Усього годин</i>	78

9. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення диференційного заліку.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит
--	---

10. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль Диференційний залік			50
Всього балів			100

11. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E	незадовільно	не зараховано
35-59 (3)	Fx		
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Фізична терапія в акушерстві та гінекології. Розділ 1 : практикум для самостійної роботи студентів спеціальності «Фізична терапія», Кваліфікація освітня магістр фізичної терапії / М. І. Павлюченко, Н. В. Гайдай, В. Г. Сюсюка, М. Ю. Сергієнко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2022. – 88 с.
2. Фізична терапія в акушерстві та гінекології : Збірник тестових завдань для підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія», Кваліфікація освітня магістр фізичної терапії / Ю. Я. Круть, В. Г. Сюсюка, Н. В. Гайдай [та ін.]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2022. – 44 с.
3. Гінекологія : підручник / [Пирогова В. І., Булаченко О. В., Вдовиченко Ю. П. та ін. ; за заг. ред. Пирогової В. І.] – Вінниця : Нова Книга, 2022. – 400 с. : іл.
4. Практичні аспекти фізичної терапії та ерготерапії : навчальний посібник / Н. А. Добровольська, А. С. Тимченко, В. П. Голуб та ін.; під ред. Н. А. Добровольської, О. В. Федорича, А. С. Тимченка, І. П. Радомського. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 368 с.
5. Гінекологія : підручник / В. К. Ліхачов. – 2-ге вид., оновл. – Вінниця : Нова Книга, 2021. – 680 с. Епифанов В. А. и др. Медицинская реабилитация в акушерстве и гинекологии. – 2019.
6. Керівництво з немедикаментозних методів відновлювальної медицини / навчальний посібник / Хвисюк О. М. [та ін.] – Суми : «Ярославна», 2021. – 524 с. 8. Клінічне акушерство та гінекологія : навч. посіб.: пер. 4-го англ. вид. / Браян А. Магован, Філіп Оуен, Ендрю Томсон ; наук. ред. пер. Микола Щербина. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – Х., 454 с.
7. Сучасні підходи до ведення пологів та післяпологового періоду при патологічному перебігу вагітності. Под ред. Громової А.М. , Нестеренко Л.А., Полтава, 2016 р.

Допоміжна

- 1) Наказ Міністерства охорони здоров'я України 06.04.2016 № 319. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Тактика ведення пацієток з генітальним ендометріозом.
- 2) Наказ Міністерства охорони здоров'я України 13.04.2016 № 353. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Аномальні маткові кровотечі.

- 3) Наказ Міністерства охорони здоров'я України 17.06.2022 №1039. Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Менопаузальні порушення та інші розлади в перименопаузальному періоді».
- 4) Наказ Міністерства охорони здоров'я України 24.09.2022 № 1730. Про затвердження Стандартів медичної допомоги «Ектопічна вагітність».
- 5) Добровольська Л.М.Невиношування вагітності: клініка ,діагностика, лікування.: навчальний посібник. 2000, П.:РВВ УМСА, укр
- 6) Запорожан В. М. Акушерство і гінекологія. Кн. 2. Гінекологія: підручник для студентів вищих навчальних медичних закладів III-IV рівнів акредитації. – 2000.

Електронні інформаційні ресурси

1. <https://www.cochrane.org/> - Cochrane / Кокрейнська бібліотека
2. <https://www.acog.org/> - Американська Асоціація акушерів та гінекологів / The American College of Obstetricians and Gynecologists
3. <https://www.uptodate.com> – UpToDate
4. <https://online.lexi.com/> - Wolters Kluwer Health
5. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/> - Національний центр біотехнологічної інформації / National Center for Biotechnology Information
6. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/> - Міжнародна медична бібліотека / National Library of Medicine
7. <https://www.thelancet.com/> - The Lancet
8. <https://www.rcog.org.uk/> - Королівська Асоціація акушерів та гінекологів / Royal College of Obstetricians & Gynaecologists
9. <https://www.nprwh.org/> - Практикуючі медсестри з охорони здоров'я жінок / Nurse practitioners in womens health
10. <http://moz.gov.ua> – Міністерство охорони здоров'я України
11. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / American Medical Association
12. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
13. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
14. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
15. www.gmc-uk.org- General Medical Council (GMC)
16. www.bundesaerztekammer.de – Німецька медична асоціація
17. www.euro.who.int - Європейське регіональне бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я